

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Acta Synodalia Dioecesana Ecclesiae Mediolanensis, Pars Secunda

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

De Disciplina Familiae Illustriss. & Reuerendiss. D. D. Caroli Cardinalis
Sanctae Praxedis Archiepiscopi Mediolani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11399

ò altre ragioni di detti luoghi, & opere pie, senza autorità della Sedia Apostolica, ò dell'Arciuescouo, che si recuperino; e per questo effetto daranno a i Vicarij nostri frà tre mesi nota di tutte le alienationi de simili beni, ò ragioni, fatte da trent'anni in quà, per farcene relatione, accioche potiamo farei la debita prouisione: & il medesimo faranno delle alienationi in qual si voglia modo fatte de beni Ecclesiastici dopò il sudetto tempo.

Procurino medesimamente, che anco le persone particolari, c'hanno legati da essequire, satisfacciano al suo obbligo, proibendo da i Sacramenti quelli, che restano di farlo per altra causa, che per impotenza.

I Preuosti, & altri Curati, ogni volta che per qual si voglia occasione verranno a Milano, si presentino innanzi a noi, ouero a chi per noi sarà deputato nella casa nostra Archiepiscopale a questo effetto, per darci conto delle co-

se della sua cura, e ricuere da noi quei ricordi & aiuti, che saranno bisogno per il buò governo di quelle anime, che le son commesse.

I Vicarij deputati da noi essequiscano diligentemente quanto nel Concilio Prouinciale è stato ordinato pertinente al loro officio, facendo sopra il tutto ogni mese la congregatione de Curati commessi alle loro custodie, nel modo e forma iui prescritta, & essequendo tutti gli altri ordini loro dati, facendoci poi spesso auisati, ò con lettere, ò alla presenza, come passano le cose, e particolarmente circa l'offeruanza del Concilio, e delle presenti instructioni, & ordini; e non manchino almeno ogni tre mesi, scriuerci minutamente di tutti quei Curati, ò Canonici, e Capellani, ò altri obligati alla residenza, che nella loro Prouincia non haueranno soddisfatto al debito loro di residere; e per quanto tempo, e perche causa, se la sapranno.

Vicarij solum
nei procurati-
one de
cilij &c.

DE DISCIPLINA FAMILIAE

*Illustriss. & Reuerendiss. D. D. Caroli Cardinalis
Sanctae Praxedis Archiepiscopi Mediolani.*

Disciplina, quae ad huius domus administrationem spectat, duabus partibus continetur, quarum altera pertinet ad spiritalem familiae progressum, altera ad rei familiaris curam; de quibus etiam diuisim erit tractandum: ac primo quidem loco de spirituali, secundo de domestica administratione. vtraque pars proprijs eget praefectis, & ministris; & ideo eorum quae officia ex ordine describentur: ho-

rum sanè omnium cum Praefectorum tum ministrorum ad vtramque administrationem spectantium, Rector & quasi moderator is erit, cui Praepositi domus nomen datur.

Eum namque personis rebusque omnibus seu ducem praesesse decet, ad eumque propterea vtraque domus administratio maxime spectabit; de cuius quidem officio, post eos, qui rei spirituali inserviunt, infra agetur, cum reliquorum officia perscribentur.

Verum de horum omnium officiis antequam sigillatim agatur, praemittenda erunt nonnulla, quae ad vniuersam fam-

gilliam

miliam spectant, quæque tum generatim, tum particulatim ab omnibus seruari debent: sed quoniam de familia superiori & inferiori statim sermo incidit; hoc loco familiam utramque declarare visum est.

Familia superioris appellatione vocentur Vicarij, Fiscales, Notarij, Visitatores, Auditores, Canonici, rei domesticæ Rectores, cubicularij, Sacerdotes, & Clerici in sacris constituti.

Inferioris verò, Clerici sacris nondum initiati, alijque laici omnes, varijs rei domesticæ muneribus implicati.

DE GOVERNATIONE Spirituali.

PARS PRIMA.

Oratio mentalis, diuinum officium, & alij preces.

Primum quidem qui maius officium tenentur, neque residentiæ addicti sunt, mane in antecubiculum Reuerendis.

Archiepiscopi conueniant. Ibi primum conscientia examinanda quartam horæ partem tribuent: deinde Romani, & Ambrosiani separatim matutinas horas voce submissa quidem, sed clara, distinctè, attentè, religiose recitabunt.

Inferior verò familia quotidie item mane sub auroram, ad Matutinum officium & horas Beatissimæ Virginis Mariæ persoluendas in oratorio decenter conueniat.

Quare quo tempore campana triplex Matutini officij dabit signum, ad primum quidem signum familia se vestiat, ad secundum in oratorium conueniat, & per id tempus vsque ad tertium signum aliquid piè meditetur circa puncta proximo superiore vespere data, de quibus suo loco dicetur.

Tertio autem dato signo, Matutinum officium statim inchoet, quo perfecto horarum subinde preces persoluat.

Diuinis laudibus persolutis, eadem inferior familia tota in Ecclesiam maiorem Missam auditura sese recipiat: si quis tamen horum per id temporis fuerit aliquo modo legitime impeditus, is domi manere nequaquam prohibetur.

Similiter qui de numero superioris familiae esse dicuntur, Missæ Sacrificium quotidie opportuniori tempore vel audiant, vel faciant si Sacerdotes sint: illi tamen qui Reuerendis, Archiepiscopum comitantur, veluti cubicularij, subcubicularij, famuli a pedibus, Missam ab eodem Reuerendis. Domino audiant omnes, vbi ipse illam celebrabit.

A prandio qui primæ mensæ accubuerint, siue ex inferiori, siue ex superiori familia fuerint, in oratorium ascendant omnes ad Litanias enunciandas; post quas qui superiori quidem sunt conditione, si placet statim exeant; alij quoad vespere completorijque preces persoluerint, ibidem commorentur.

Ad signum præterea, quod propter institutionem Christianæ vitæ hora opportuna quotidie dabitur, hyeme quidem ante cœnam, æstate verò a prandio, quicumque ex inferiori sunt ordine, in oratorio præsto sint.

A cœna verò qui primi fuerint cibis refecti, utraqueque sint conditione, conferant se in suum vtrique conclaue, ibique Spiritus sancto dictare, aliquid quod ad ipsorum animæ salutem spectet, ad finem vsque secundæ mensæ inuicem pertractent, pios alios inter se sermones conferentes: qui quidem, cum postremi venerint qui secundæ mensæ accubuerunt, locum illis concedant; quò illi quoque per quartam horæ partem munus idem obire inuicem valeant.

Quoties huiusmodi spiritualis colloquutio fiet, familiae superiori ad sit spiritualis Præfectus; Inferiori verò, qui illius vicem gerit.

Cum ite spirituali huic colloquutioni Vicarius Generalis interfuerit (qui quidem vnà cum alijs Vicarijs quam sæpissime fieri potest, adesse debet) illius sit munus, proponere de quibus rebus colloquendum erit; præcipereque, ne quis nisi monitus loquatur, ac præterea longiores refecare sermones, & questiones tollere: tum, præsertim illud semper seruare debebunt confidentes, vt a Vicario ex ordine moniti, quid præcipue animum suum meditando mouerit, quamve consolationem illis Deus

Doctrina Christiana

Colloquutiones spirituales.

com-

communicauerit, breuiter humiliterq; respondeant.

Ante eiusmodi colloquutionem, qui prestantior tum in coetu fuerit, statam orationem recitet, atque inde colloquutioni initium faciat.

Post piam eiusmodi sermonis communicationem, & datam iam orationis habende signum, in oratorium utraque familia tota conueniat, ibique per quartam horae partem exactu conscientiae examen faciat. quoties tamen Reuerendis. Archiepiscopus domi fuerit, neque orationi interesse poterit, apud illum cubiculi magister solus, vel cubicularius alter manebit.

Examine hoc perfecto, ad puncta, quae quotidie de more proponuntur proximo sequenti die matutino tempore meditanda, vnusquisq; mentem intendat.

Mox facta super omnes aquae sanctae aspersione, abdat se vnusquisque in suum cubiculum, nec varijs locutionum ambagibus quisquam alios remoretur, aut perturbet.

Caveat Domini quoad eius fieri possit, ne sine iusta causa famulos impediant, quominus omnibus his spiritualibus officijs interesse queant.

Famuli vero, cum iusta de causa impediti, adesse huius exercitationibus non poterunt, apud spirituales Praefectum, aut eius vicegerentem absentiae rationem reddant.

Praeterea prima quaque cuiuslibet mensis Dominica die, & solennioribus item totius anni diebus festis, in Ecclesiam maiorem conueniat utraque familia tota, praeter sacerdotes, ut ibi sacram Eucharistiam sumat.

Eam Missam dicet, atque Eucharistiam ministrabit praefectus spiritualis, vel eius Vicarius.

Die autem Sabbati, quae antecedit primam hanc mensis cuiusque Dominicam diem, & in vigilijs item solennium dierum festorum, ad Diui Antonij eodem, aut Barnabae, aut Fidelis, aut sancti Sepulchri familia ipsa tota, ut sacerdoti peccata confiteatur, adeat; cuius confessionis fidem ex confessarij chirographo eodem die vesperi spirituali praefecto faciat.

Qui vero sequenti die ante communionem faciendam rursus confessario indigerint, adeant eos, qui in Ecclesia maiori cura Praefecti spiritualis ad id deputati praesto erunt.

Quadragesimalis victus initium a secunda feria post quinquagesimam faciant; Ieiunij vero, a secunda feria post Quadragesimam.

Quare per omne Quadragesimae tempus, Dominicis diebus exceptis, semel tantum in die post meridiem cibum capiant.

Quod si quid alicui amplius opus erit, vesperi panis vnciam cum dimidia, & vini poculum tantum capere liceat.

Quod item in reliquis vigilijs ex praescripto Ecclesiae, & sacris quatuor anni temporibus, & triduo post Ascensionem Domini, omnino seruandum erit.

Per aduentum autem, secundum antiquam Ecclesiasticorum hominum consuetudinem, cibis quadragesimalibus vtantur: si quis tamen per idem temporis propter infirmam corporis valetudinem ipsdem cibis uti tuto non poterit, necessitate Praeposito significet; qui ut opus censuerit, de congruentibus cibis prouideat: quibus quidem in cubiculo priuatim erit vescendum.

Sexta quaque feria a coena abstineant, acetario cocto crudove pro anni tempore, & fructuum praeterea portiuncula contenti, Paschali tempore excepto, & item Natali Domini, si incidat.

Quod si in eadem feriam festum incidat, ex praeposito celebrandum, tunc die praecedenti ieiunium instituat; si tamen haec quoque dies festiua non celebretur: si vero Sabbati die ieiunandum erit, liberum sit cuique ieiunium sextae feriae ommittere, & coenam sumere, si ab ea abstinere sine valetudinis damno non possint.

Praeterea sexta quaque feria vesperi per hyemale tempus disciplinam persoluto conscientiae examine in oratorio mox adiungant.

Quarta quaque feria, Natali pariter excepto, si inciderit, ab usu carnum omnes abstineant; & vigilijs praeterea sanctorum Mediolanensis ecclesiae Episcoporum; atque die item, quae solennitas est.

Con-

Examen eo
scientiae, &
puncta.

Confessio, &
communio.

Concilij tam Provincialis, tam Synodalis antecedit; necnon diebus omnibus quibus Synodus ipsa absoluitur.

Atque eiusmodi quoque victus ratio, quod ad ieiunium vel abstinentiam spectat, non a domesticis tantum, sed ab exteris quoque omnibus qui hospitio domi recipiantur, seruanda erit; neque enim hospites antiquum eiusmodi domus religiosumque viuendi institutum violare, sed potius ad ipsum sequi; suamque familiam conformare decet.

Veruntamen ea cautio adhibeatur circa hospites ipsos, ut cum ieiunandum erit, si quando illorum quempiam mane non pransum esse contingat, cœna concedatur.

Item si tempore aduentus quispiam propter stomachi imbecillitatem a quadragesimalibus cibis abhorreat, pinguiora congruentioraque parentur. Atque item feria sexta si solidioribus quis indigeat cibis, eius necessitati satisfiat. atque tum quidem cum a domestica victus ratione discedendum erit, ijs certe victus in cubiculum deferendus erit.

Clerici, & alij ad diuina officia dieb. festis conueniant.

Sacerdotes, clericique inferiores, qui alicuius ecclesie seruituti speciatim sunt adscripti, in singulis festis diebus ad eam se conferant: ceteris vero qui nullis adhuc ecclesijs speciatim sunt addicti, etsi Sacerdotes sunt, maiori ecclesie adscripti intelligantur. quare in eam festis diebus veniant suis induti superpelliceis, ut pro ordinis ratione in Missa Decanorum suas functiones exequantur, aliaque munera, quae illis a Praefecto chori de mandato Reuerendissimi Archiepiscopi praescripta erunt, sacramque Eucharistiam in eadem ecclesia sumant, quibus diebus id facturi erunt.

Hi praeterea omnes, cum in domum recipiuntur, sibi de superpelliceis provideant, quibus utantur, cum illis opus erit.

Vicarij, Fiscales, & Visitatores, cum illos ad ecclesiam maiorem venire contigerit, qui alio nomine choro adscripti non sunt, sine superpelliceo in suo habitu maneant, ut expeditius possint vltro citroque commeare ad varias ecclesias, prout suo officio opus esse cognouerint. Quoties Sanctissimum Corporis Christi

Eucharistiam infirmo alicui domestico afferri contigerit, luminibus accensis ad id munus tota conueniat familia.

Idipsum agat tertia quoque mensis Dominica, cum Sanctissimum Corpus Domini per ecclesiam maiorem deferetur, a confratria associatum, quae a Dominico ipso corpore nomen desumpsit.

Illud item praestet prima cuiusque mensis Dominica, cum per eandem ecclesiam in honorem Beatissimae Virginis Rosarii processio fiet.

Habeat in suo quisque cubiculo piam aliquam, aut Iesu Christi D. N. aut Beatae Virginis Mariae, aut sanctorum alicuius imaginem; aquam praeterea benedictam; nec profanam rem vllam teneat, quae scandalum aut malum exemplum spectantibus possit afferre.

In cubiculo domesticorum, externorum conuentus ne fiant, neve tempus inanibus colloquijs otiose conteratur. Priuatim vero cautum sit, ne clerici ex Seminario in domesticorum cubilibus versentur, neve domestici se in Seminarium, nisi negotij causa conferant.

De Praefecto Spirituali.

Praefectus spiritualis illud semper magis magisque cogitet, turpe esse, hominem, qui in alios animaduertere debet, redargui culpa; & quam aliorum seruare vult, ipsum non exercere disciplinam: sibi propterea, cui rerum spiritualium curam gerendi onus incumbit, & in via morum, ecclesiasticaque disciplina alios continendi, ita viuendum esse, ut non modò omni reprehensione careat, sed à seipso praesertim pietatem, humilitatem, mansuetudinem, ac demum ecclesiasticae vitae normam omnem familia omnis ediscat.

Illud in primis curet, ut quae ad spirituales progressum spectant, rectè, decent, pieque fiant; tum quotidianae exercitationes, atque aliae item alijs destinatae temporibus, statutis horis seruentur: sed maximè familiae paci studeat, animorumque tranquillitati; vitam moresque praeterea vniuscuiusque spectet, praesertim familiae inferioris; ut cum opus

Imagines
& vas aquae
benedictae
in cubiculo.

erit

est correctione, piè opem ferat. quæ quidem in re istud quoq; ad ipsum spectabit, si quâdo ab erroribus quempiam familiæ inferioris posse auocari desperet, vel alium quemque diligenti indigere cura, Præpositum commune facere, qui desperatum eiiciat, indigenti vero, alterius domestici pii viri opera auxilietur, illi hunc commendans, in eiusque disciplinam tradens.

Pro diuersa temporum ratione, horam præscribat clerico oratorio inseruienti, vt trino campanæ signo familiam ad oratorium accersat, ad diuinas laudes persoluendas.

Illius quoq; cura sit, opportunum tempus eidem clerico decernere, qui eodem signo familiam quotidie ad institutionem vitæ Christianæ conuocet. Cuius quidem exercitationi, vel ipse, vel qui ipsius vicem gerit, intererit, vt eiusdem Doctrinæ punctum aliquod declaret, quod ex precatione Dominica, aut Decalogo, aut Symbolo, sumi poterit.

Eius quoque intererit, deligere decuriones nonnullos, ex his qui in eadem doctrina prouectiores habebuntur, qui minus instructos erudiant: Hos verò rudiores varias in classes diuidere, & cuique classi subfellium in oratorio tribuere; vbi sub suo quisque decurione iugiter se exerceat.

Vesperis curet, ut puncta proponat is sequenti die meditanda, cuius intererit: quibus quidem propositis familiam commonefaciat, vt orationem Dominicam, & salutationem Angelicam ter quisque secretò dicat, gratiam aliquam à Deo petiturus, maximeque in domesticarum rerum angustiis.

Eiusmodi autem punctorum materiam perpetuò seruari studeat. Die veneris qui antecedit primam cuiuscunq; mensis Dominicam, in qua sacram Eucharistiam vniuersæ familiæ sumendam esse diximus, circa Altaris Sacramentum puncta proponantur: cæteris autem veneris diebus circa Domini passionem, ut ea ratione præparatio congrua fiat disciplinæ mox post proposita puncta faciendæ. Diebus autem Sabbathi, & Vigiliarum item ab Ecclesia statutarum, proponantur puncta ex Euangelio, quod sequenti

die in Missa secundum Ambrosianæ Ecclesiæ ritum legitur.

Idemque seruetur per totum Quadragesimæ tempus. Reliquis autem totius anni diebus omnibus accepto Euangelico contextu legatur quotidie particula illius, quam iustam esse censebit is, qui proponet, seruata semper continuatione contextus ab initio vsque ad finem: eaque lecta, primum secundum simplicem verborum sensum, qui literalis sensus vulgò dicitur, explicatio subiungatur: Deinde paucis verbis ex ea tria documenta colligantur, quæ materia sint longioris meditationis, sequenti die vt diximus, ab vnoquoque exercendæ.

Tabellam habeat, in qua eorum nomina ordine sint descripta, qui ad illa ipsa puncta proponenda idonei censebuntur, eumque cuius intererit, singulis Sabbathis moneat, vt sequenti hebdomadæ fungatur officio.

Punctatorem deligat piû diligetemque, qui quotidie illos ex inferiori familiæ notet, qui statò tempore in oratorio ad horas, gratiasque Deo persoluendas interesse neglexerint, atque absentium nomina ad Vicarium quotidie deferat; qui illos, nisi iusta de causa abfuisse constiterit, per cibi subtractionem puniat.

Prima quaque Dominica mensis à tota familia domus confessionis schedulas sibi afferri, & qui facere omiserint, ad Præpositum deferri curet.

In coenaculo tam mane quam vespere, præter lectionem scripturæ sacræ, & Martyrologij, librum aliquem Italico idiomate conscriptum legendum proponat, quæ pro ratione temporum solenniumque dierum magis cõuenire censuerit: quod verò ex sacris Bibliis, aut ex Martyrologio legetur, stando & detecto capite semper legi; quod ex aliis Reuerendissimo Archiepiscopo absente, sedendo & capite operto, at illo præsentem, stando, detectoque capite similiter legi procurabit. Infirmorum diligentissimam curam agat, sæpè inuisat, consoletur, necessitates eorum, tum ad corpus, tum ad animam spectantes cognoscat, atque illis vt peropportune subueniatur, pia omni ratione curet; Medicos, Confessoresque accerseri iubeat, atque quotidie cum ingraue-

scit morbus, vocari aliquem ex Patri-
bus Sancti Antonij, vel Barnabæ, vel
alterius familiæ, qui illos confoletur,
piæque alia præstet officia.

Nullum demum à se desiderari officium
patiatur, quod ad eorum valetudinem
rectè curandam, animamque iuandam
pertineat.

Cùm præfulem aliquem illustremve per-
sonam in domo hospitari contigerit, ve-
spertinam orationem ante cenam fieri
(quæ alias omitti necesse est) sedulo curet.
Disciplinam, quæ sexta quæque feria per
hyemale tempus erit facienda, si quan-
do ob Lunæ cæterorumque astrorum
splendorem, quominus in oratorio fiat,
impediri eueniet, aulam ante oratorium
positam parari curabit, in quam se con-
ferat familia, pium istud obsequium Deo
præstitura.

De Præfecto Oratorij.

Præfectus Oratorij hæc curet dili-
genter.

Pro ratione temporis, & dierum solen-
nitate, orationum apparatus, ac ornetur,
coloresque varientur.

Cùm Reuerendissimus Archiepiscopus
domi aderit, subsellium perpetuo para-
tum in oratorio statò loco seruetur.

Cùm præfules item, præstantive digni-
tate viri hospitio suscepti domi mane-
bunt, iuxta illorum conditionem sua quo-
que subsellia in oratorio præparata sint.

Cùm per eos præfules Missæ sacrum fiet
in oratorio, audietur vesperum item vel ij,
vel alia insignes personæ precibus ves-
pertinis intererunt, musici veniant, qui
sacras illas functiones pijs modulationi-
bus decorent.

Cùm Reuerendissimum Archiepiscopum
in oratorio cõcionaturum apud clerum
percipiet, cathedra de more ornetur.

Cùm Matutinum officium cæteraque ho-
ræ Canonica à familia inferiore per-
soluentur in oratorio, tum diuinum offi-
cium vbique dirigatur ab eo, qui fuerit
in digniori ordine positus: quo tempo-
re clerici à secularibus hominibus cho-
ris distincti sint, chori que ipsi alteri al-
teris vicissim respondeant.

Post prædicta quæ meditanda vesperi pro-
ponentur, detur liber ei, qui in toto cæ-
nu præstat, qui precationem alta voce

ex eo recitet, & ea finita, tribusque da-
tis campanæ signis Angelicam salutatio-
nem ter dicendam esse commonefacien-
tibus, afferatur eidem vasculum aquæ san-
ctæ suo cum aspergillo: Ille verò ad sub-
sellia quæque comect, omnesque aqua
sancta aspergat; dumque id fit, vericula
illi illum dicant ac repetant, [Asperges
me domine hyssopo, & Gloria pat. &c.]
Si verò Reuerendissimum Archiepisco-
pum, aut aliam præstanti dignitate per-
sonam in oratorio adesse contigerit, li-
ber ad illum à Canonico maiori Dia-
cono, & aspergillum similiter à Sacerdo-
te maiori, vasculum verò à cubiculario
deferatur.

At si neque ipse Archiepiscopus, neque
alius dignitate insignis adsit, tum libri,
aspergilli, vasculi afferendi manere san-
gatur clericus oratorij, vnà cum alio qui
ex toto illo cætu præstantior extiterit:
Propterea cùm adierit Vicarius Gene-
ralis, ipse fungatur officio; quo absente,
Præpositus; & eo item absente, Præ-
fectus spiritualis: quo quidem etiam ab-
sente, Sacerdos qui præstantior extiterit.

De Clerico Oratorij.

Clericus Oratorio inseruiens, om-
ni religionis studio ministerium
suum obeat, diligenterque exequatur.
Rerum diuinarum in primis cultum, &
sacræ supellestilis nitore studiosè curet.
Cùm præterea ipse alios ad orationem,
spiritualesque exercitationes inuitet, sua
præsertim interesse meminerit, cæteris
omnibus deuotiorum religiosiorumque
esse oportere.

Quotidie oratorium verrat; puluerem
à sedibus excutiat; Altare præparet; su-
pellestem mundam nitidamque con-
seruet, & diligenter custodiat.

Hora à præfecto spiritali præscripta
quotidie sub auroram trino campanæ
signo ad matutinum officium familiam
vocet: sintque campanæ signa, quarta
horæ parte inter se distincta.

Suo item tempore, signo campanæ dato,
inferiorem familiam ad exercitationem
Doctrinæ Christianæ quotidie inuitet.
Peracta oratione vespertina, quæ post
enunciata prædicta meditationi deserviat.

Ha secretò subsequetur; tribus campanarum ictibus Angelicam salutationem ter dicendam esse significet.

Vespertinae orationi, cum neque Illustrissimum Cardinalem; neque alium praesulem, aliumve praestanti dignitate virum adesse in oratorio contingeret; tum librum, aspergillum, & vasculum a quo benedicta illi afferat, qui ex caetu praestantior fuerit.

Cum Illustrissimus Dominus in coenaculo non aderit, nec praesul alius, alia ve insignis persona; ad vtranque mensam ipse legat.

A prandio statim prima mensa confecta, in oratorio praesul sit, ut Litanis enunciandis, & Vesperarum & Completorii officijs persolvendis vna cum alijs intersit. Quotidie summo mane, cum Reuerendissimus Archiepiscopus domi aderit, Praesulum oratorij conveniat, a quo sane perquiret, num ipse Dominus in oratorio vel Ecclesia maiori, vel alia sacrum sit facturus; ut vel oratorium instruere, vel sacram suppellectilem aliò deferre possit, quò ille est iturus.

Id ipsum praesul, cum apud eundem Archiepiscopum Praesul aliquis hospitabitur. Cum sermonem, concionem ve in oratorio cum clero Reuerendissimus Archiepiscopus erit habiturus, subsellia qua decet ratione disponenda curabit.

Verum tum quoque cum Reuerendissimus Archiepiscopus aberit, reclusum mane oratorium & Altare de more instructum quotidie asseruabit, ut si qui sunt Sacerdotes domestici, qui ibidem sint celebraturi, ipsis pateat aditus, & suum tribuat officium.

Quibus hebdomadae diebus Metropolitanus Theologus conscientiae casus in oratorio explicaturus erit, stata hora adsit, signoque campanulae convenientem Clerum in oratorio conuocet.

Cum ad Matutinum officium, caeterasque horas canonicas, & Litanias item persoluendas, stans horis in oratorium conueniet familia; tum canistrum statim arripiat copia libellorum refertum, quos officiola Beatae Virginis Mariae appellant, eorum item in quibus Litaniae perscriptae sunt; quorum singulis singulos per sua quaeque subsellia distribuatur, quos

deinceps omnes, vbi ad staem ventum erit, asseruandos colligat.

Tum rursus quoque, cum vnaquaque sexta feria eidem familiae ad disciplinam exercendam flagella erunt distribuenda, eadem quippe ratione se gerat.

DE GVBERNATIONE Rei familiaris.

Pars Secunda.

Familia omnis, cuiusvis gradus existat, in vnum ac eundem locum, cui nomen coenaculi datur, ad cibum capescendum decenter conueniat.

Quia verò totum non capiet vnus idemque & eodem tempore locus vtriusque familiae conuentum, prima secundaque instruetur mensa; ut qui primae minores possunt, secundae accumbant mensae.

Antequam quisquam discumbat cibum capturus, mane & vespere benedicat is, qui dignitate est praestantior: qui post epulas etiam Deo gratias agat. Tum quoque dum benedicitur, & gratiae aguntur, respondeant clerici, laicique omnes.

Cum verò aderit Reuerendissimus Archiepiscopus, a digniori Canonico Ordinario Tabella deferatur, in qua variegatae notatae benedictionis formulae pro temporum anni ratione. Idemque fiat, si personam aliam ecclesiastica dignitate insignem adesse contigerit.

Quoties Reuerendissimus Archiepiscopus aut Praesul alius tum aderit in coenaculo, Praepositus, vel Vicarius, vel praestantior alter ex ordine (praeter Vicarios, caeterosque Tribunalis Officiales) assistat mensae; cuius erit munus, mensas circumcirca prospicere, & singulos obseruare accumbentes, ut cibos maturè afferri, & quae illis praeterea opus esse viderit, apponi curet.

Per totum edendi tempus tum mane tum vespere, si nullus ex Seminario venerit adolescens concionem aliquam aut orationem latinam habiturus, lectio sacrorum librorum adhibeatur: primum verò legatur vnum ex sacris Bibliis caput; post, alterum ex Martyrologio, quod ad diem sequentem pertineat; demum aliquod ex pio libro aliquo, qui Italico

R r a ser-

sermone sit conscriptus.

Vbi Reuerendissimus Archiepiscopus, aut alius Præsul interfuerit, vnus ex cubicularijs sit is qui legat, aut alius ex familia præcipuus.

Alias verò Clericus oratorij mane Vesperique ad vtraque mensam legat.

Ille verò qui ex Seminario ad concionandum venerit, si quidem prius finem fecerit dicendi, quam ab edendo cessatum sit, librum spiritualem aliquem à præfecto spiritali eligendum legendo ad finem vsque mensæ prosequatur.

Inter edendum, concionanti vel legenti silentium præbeant conuiuæ; vt non solum corporis cibo, sed etiam epulis animæ recreari possint.

Quoniam verò semper hospitem habenda ratio erit, vt debiti illis à domesticis præbeantur honores, propterea Vicario Generali alicuius Episcopi in cœnaculo come suo Vicarius domus Generalis locum concedet in accubitu.

Quòd si Canonicus item adierit aliquis superiorem pariter concedet illi locum, Canonici ordinarij.

Quam quidem rationem in paribus honorandis semper & vbiq; seruare decebit. Viris eiusmodi magnam aliquam personam sustentibus, siue in superiori conclaui, siue in cœnaculo discumbant, cubicularij deferuiant à magistro cubiculi delecti.

Vestitus.

Familia omnis domi & foris mediocri atque decoro vestitu sit contenta; qui neque studiosus sit quæsitus, neque nimis abiectus, neq; vllum argenti, aut auri, aut sericæ materiæ ornamentum habeat. Fugiat omnes vestium, calceorum, aut crepidarum discessiones. caueat à turpidis dissectisque caligis, & à crispo indusiorum collari. sit habitus domesticorum omnium simplex, laneus, & nigri solum coloris, & demum, qui homines verè Ecclesiæ deditos, Deiq; ministros monstret; nisi fortasse alium colorem dignitatis gradus postulauerit. Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, cæteri que Clerici, habitum gerant non affectatum, non sordidum, superpellicea apprimè munda, non studiosè elaborata. duabus incedant induti vestibus talarijs, neq; sine his vnquam aut domi es-

se, aut foras egredi liceat. si tamen iter faciendum sit, contractiore habitu, sed simplici, & homini religioso congruo vti, minimè prohibentur.

Nemo ex eis breuiorem togam (vulgè mantelletum vocant) nisi illi dignitatis ratione conuenerit, ferre audeat; neque pallium, ferrarolum vulgè dictum, nisi per pluias: sed neque tam eo absque talarj tunica vti fas sit.

Nemo item ex eisdem catenam auream ex collo suspensam, aut monilia in brachijs ferat, aut in digito anulum; exceptis ijs, quibus propter dignitatis gradum iure concessus est anulus.

Serui pallium, siue ferrarolum induant; neque familiæ adscribantur, priusquam ad normam præscriptam sint induti, deq; habitu, moribus, & ætate à Præposito, seu Vicario probationè obtinuerint.

Nullus ex familia nec armis certare, nec chartis lusorijs, aut talis, aut pila maiorj, aut alio eiusmodi indecoro ludi genere ludere, ludentesve spectare, nec choreas exercere, nec personatus incedere, nec venationi, fabulis, comedijs, alijsve histrionum impuris actionibus vacare audeat.

Rerum nouarum curiositas fugiatur; vitentur pariter sermones dissolutiores, libri scurriles vel impuri, profanae cantiones, delicioseque modulationes.

Nemo conuiujs sæcularium hominum interfit; aut ad bibendum quenquam incitet, aut ad cauponam, nisi itineris necessitate coactus eat.

Idque cum alicui acciderit, tum ne vnà cum mulieribus discumbat, omnino caueat.

Nemo in ianuis domus, aut commoretur, aut ambulet: frequetem sæcularium hominum consuetudinem omnes fugiatis multoque etiam magis a domibus eorum abstineant.

Ætatis tempore nemo post vigesimam tertiam horam extra domum maneat, hyeme verò post datum salutationis Angelicæ signum: quòd si quis legitimis impeditus de causis, præscriptum temporis spatium præterierit, apud Præpositum, aut Vicarium facti rationem reddat.

Vicarij nullum munus, ne esculentum quidem, poculentumve, etiam si exigui

Arms, ludos
spectacula,
& huiusmo-
di cauant.

De Vestitu
vicarij
& huiusmo-
di.

fit pretii, neque à Cancellario, neque à Notariis, neque à domesticorum quocumque, neque ab litigantibus, aliisve apud se causas agentibus acturisve aliquando accipiant.

Hoc idem perpetuo obseruent Visitatores, scribæ, Notariisque.

Illud etiam obseruent, vt seruos habeant pios, beneque institutos, qui habitu & consuetudine, disciplinæ domus respondeant.

Ac quoniam Vicarii, & qui publico funguntur officio, præcipua pars censentur esse domus; idcirco vt vnus modi suiq; similis perseueret disciplina, meridiana vespertinaq; orationi, & cæteris spiritalibus exercitiis interesse studeant.

Cum item prandii vel cœnæ campanæ sono dabitur signum, ad primam mensam venire, vel certè impediti, ad secundam contendant; ac propterea quocumque tempore enitantur, vt per quartam saltem horæ partem ante primam mensam quiescant negotia, claudaturque audientia locus.

Quare vt tollatur incommoda, quæ propter publicas audientias euenire solent, quæ quidem tum ob sui tarditatem disciplinam domus sæpius perturbât, tum verò præterea litigatoribus & clientibus propter sui incertitudinem officium; pro temporum varietate, certa huiusmodi omnibus Tribunalibus communis audientia hora decernatur: videlicet à Paschate vsque ad Calend. Septembris matutino tempore, hora duodecima, vespertino, vigesima prima; à Calend. Septembris vsque ad Calen. Nouembris, matutino tempore hora decima quinta, vespertino vigesima secunda: à Calend. Nouembris vsque ad Pascha, matutino tempore, hora decima sexta cum dimidia, vespertino, vigesima secunda.

Vicarii item, cum rerum gerendarum ratione Illustrissimum Cardinalem conuenire cupiunt, statutam eligant pomeridianam horam, neque nisi à magistro cubiculi vocati, accedant.

Horæ autem meridiana audientia ita partita seruentur. prima dabitur his, qui à secretis sunt propter literarum expeditionem: secunda signaturæ Cancellariæ; tertia Vicario generali, Cri-

minali item, & Ciuili.

Quod si rem aliquam contingat celeri indigere expeditione, tum schedulam obsignatam ad Illustrissimum Dominum mittant, paucis rei seriem exponentes. si quid verò sit, quod literis committendum esse non existiment; audientiam petant.

Visitatores, & Auditores, quo tempore Illustrissimus Dominus audientia incumbit, interesse, tum propter rerum gerendarum facilitatem, tum propter mandatorum acceptionem, studeant, quantum possunt.

Nemo ex familia Vicario Ciuili, vel Criminali, aut Fiscali, aut Notariis, aut Visitatoribus causam vllam commendet.

Vicarii, & Visitatores neminem seruorum scribarumque suorum permittant causas apud se procurare, vel commendare, aut rem vllam, etiam vltro datam accipere, siue propter literas per eos etiam priuatim scriptas, siue ob res alias; atque nè per eos secreta scripturarum negotiorum ve manifesta fiant, inuigilent.

Nemo præterea coram Iudice seculari absque Illustrissimi Cardinalis venia tanquam causidicus vel patronus causam vllius agat, aut vllius Principis procurator sit, alicuiusve tutelam suscipiat, aut negotiationibus se immisceat, aut in mercaturis se medium interponat, aut aliena prædia conducatur.

Quando idem Illustrissimus Cardinalis foras prodibit, sectentur eum nobiles domestici omnes, præter Vicarium Generalem, Ciuilemque, ac Criminalem, & præter Fiscalem, & eos qui alicuius Ecclesiæ residentia sunt adiecti.

Quare à signo campanæ itatim præsto sint ante Illustrissimi Cardinalis cubiculum, eum, quocumque iuerit, comitaturi: præeantque omnes, aut equo insidentes, aut pedibus iter facientes, siue per urbem, siue extra urbem Illustrissimum Dominum ire contigerit, præter illos, qui dignitate sunt insignes, qui illum à tergo comitabuntur.

Hospites in ædibus Illustrissimi Cardinalis commorantes vnus tantum è familia visitet ab eo delectus.

Qui Archiepiscopum comitentur.

Quomodo se gerant cum hospitibus.

R. 3 Cum

Cum aliquis non contemnenda existimationis in hisce rebus prandebit, aut cenabit; qui ex familia illi in mensa proxime acumbet, curam suscipiat illius officii gratia ad coenaculum comitandi, suoque in loco sistendi.

In cubiculo
privatim ci-
bum ne capi-
ant.

Caueat unusquisque, ne in suo cubiculo privatim cibum capiat; multoque etiam magis ne foris.

Quod si quando cupiam in suo cubiculo cibum capere opus sit; Praepositum domus, aut Vicarium de hoc commonefaciat. si vero iusta de causa alicui foris prandendum aut cenandum sit, ab eodem Praeposito istud faciendi veniam petat.

Que genera-
tum cauat.

Suo quisque eandem muneri diligenter se dateque operam naueat; ne quid tumultus in familia excitent, enixè caueat omnes; nihil omnino dicant, faciantve, quod contra bonos mores, alicuiusve existimationem sit; nemini denique risus aut scandali occasionem pariant.

De Praeposito.

Praepositi munus sit, curam gerere omnium personarum, officiorum, negotiorum, & rerum domesticarum; nihilque permittere, sine consilio & consensu suo fieri, aut innovari.

Interveniat omnibus deliberationibus de victu parando, de redditibus, & de sumptibus faciendis; & à suo Vicario crebro cogitur fiat, de ratione ac diligentia quam adhibet in rationibus atque expensis domesticis cognoscendis.

Bius erit, utriusque familiae superioris atque inferioris necessitates diligenter cognoscere, & unicuique prospicere pro edificatione personae, & magnitudine rei; & saluis domus institutis omni charitate satis omnibus in omni re facere.

Si quis, propter manifestam corporis infirmitatem, communibus cibis uti non poterit, curet, ut pro ipsius conditione & necessitate, quanta fieri poterit charitate tractetur.

Adhibeat summam diligentiam, ut domestica disciplina seruetur; ut unusquisque munere suo diligenter fungatur; atque in primis famulos in officio contineat; in corrigendis erratis utatur circumspicione, neque citra casum necessi-

tatis severitatem adhibeat.

Curet, ne vlla scheda, quae ad expensas domesticas pertineat, à supputatore admittatur, nisi eam ipse prius recognoverit, & subscripserit: atque idcirco in pretio rerumque aestimatione, hominum in hoc genere peritorum consilio utatur. Curet, ut ministris, & famulis, itemque officialibus, reliquis stipendium & merces suo cuique tempore, quantum fieri poterit, persoluantur.

Cum ad ipsum deferretur mandata à creditoribus domus subscribenda, ea quamprimum expediat; curetque, ne creditoribus offensionis materiam praebet, vel domus existimationem nomenque imminuat. Cuiusque anni principio accipiat à supputatore rationes omnes reddituum, atque expensarum, tum Archiepiscopatus, tum Patrimonii, quas ubi diligenter recognoverit, earum summam Illustrissimo Domino tradat.

Si quem de familia inferiori esse acceperit mali exempli, & de cuius emendatione desperetur, eum domo eiciat.

Quod si quid in familia superiori etiam animadvertent, quod vel scandalum asferre, vel labem aspergere domui possit, ad Illustrissimum Dominum referat.

Attendat diligenter atque obseruet familiae praesertim superioris mores atque actiones, & in suo cuiusque officio diligentiam, ut statum familiae Illustrissimo Domino certo significare possit; ab eo cognosci possint boni & necessarii, contra minus boni atque idonei ad eius famulatum; ut alteri excitentur ad progressum in omni virtute, alteri ad mores emendandos.

Singulis hebdomadis congregationem faciat in suis aedibus, de rebus domesticis, ut si quid opus erit, statueret possit.

In congregationem adhibeat Vicarium, Oeconomum, Praefectum spiritalem, Magistrum cubiculi, Praefectum stabuli. Vitet omnem singularitatem; atque ita se gerat, ut ipsius vita omnibus exemplo esse possit.

Curet singulis mensibus, vniuersalia capitula, quae totius familiae progressum spiritalem, & moralem viuendi rationem complectuntur, in coenaculo legi.

Adem

Eadem omnibus, qui in hanc ipsam domum recipiuntur, siue de superiori siue de inferiori familia sint, initio statim perlegenda tradat; ac praeterea quae ad vniuersumque officium pertinent, si Praefecti vel Ministri fuerint; vt sciat quilibet eorum, quo pacto in rebus sui officij gerere se debeat.

Homines matrimonio coniunctos, cuiuscumque sint conditionis, tanquam ab huiusmodi vitae instituto alienos, vel rei familiaris inuiles, ad officia domus nullo pacto admittat.

Ne famulum quempiam in familiam adscribat, de quo sufficentem probationem de vita & moribus non habeat, qui item ad praescriptum domus vestitus non sit.

Officiales, quos ad domestica munera obeunda domi habere necesse est, viros bonos, peritos, recteque instructos cognitione rerum ad sui officij statum pertinentium deligat: nullum propterea horum, quod ad praescriptas artinet conditiones in familiam adscribat, quorum bonum testimonium non habeat.

Quotannis Tabellam conficiat, in qua eorum nomina distinctim ponantur, quibus & ligna per hyemem ad calefaciendum, & candelae per annum erunt impertiendae, atque vitrarumque rerum portionem item, quae vnicuique danda erit, praescribat.

Curet vt in duobus cubiculis superioris conclauis accedatur ignis per hyemem; quorum vnus cubicularis, alter subcubicularis, & seruis a pedibus, & reliquae etiam familiae vsu: sit: atque inferior item pareatur eidem ignis per idem tempus paulo ante prandiu & coenam, ad quem calefiat familia omnis, priusquam ingre diatur coenaculum.

Praesulibus atque viris insignibus hospitio receptis, e superiori familia quempiam ab Illustrissimo Domino eligendum designet, qui illorum curam gerat, eos afflectet, & de iis omnibus, quae opus fore intellexerit, mature prouideat. Medicis quoque domus, physico scilicet & chirurgo mercedem constituat congruentem, quam duobus anni temporibus persolui curet.

Praeterea vero, quae de coenaculi disciplina, & de hospitiu acceptione subdum

tur; exacte diligenterque seruari curet.

Coenaculum erit mensis circume circa regulari forma cinctum; atque ab altera parietis tantum parte discumbetur.

Cibi, non integri, sed concisi apponantur; & conuiuarum vnicuique pro statum conditione portiones aequae impertiatur.

Vinum item album nigrumque propinetur in mensa inferiori tamen familiae alterutrumque genus appositum sufficiat.

Superiori familiae sepe apponatur quadruplicis portio generis, nempe prima & postrema esca, iurulentum ferculum, & obsonium simplex elixum, vel tostum.

At omnibus tamen Ieiuniorum temporibus duplex adhibebitur obsonij portio.

Et inferiori quidem familiae licet alias tres tantum statuatur ferculorum species, tamen ipsi quoque statis Ieiuniorum diebus secunda obsonij portio amplius erit adhibenda.

Cum adierint hospites, viri praesertim Ecclesiasticae dignitatis, vel alioqui honorum gradibus ornatissimi, gemina obsoniorum; prima item vel postrema escae portio superapposenda erit.

At vero quando item magni Praesules, & viri Principes, aut alioqui dignitatibus insignes erunt discumbentes, vt illorum vel statui, vel consuetudini, vel stomacho indulgeatur, triplicem ferculorum cuiusque generis portionem apponi licebit.

Atque primorum quidem & postremorum ciborum ea ratio habeatur, vt pro stomachis imbecillioribus vnus saltem inter eos coctus pareatur, & valetudini magis consentaneus: iurulenti quoque ferculi alterum genus paratum sit pro his, quibus fortasse commune appositum minus probabitur.

Cum in conclauis superiore Praesules viri, Principesve, vel alij dignitate insignes accumbent, illis integra, non concisa dapes apponentur.

Vinum item non de more Coenaculi sistetur in mensa, sed penus Vinaria loco solito parabitur; non tamen ferculorum numerus praescriptus ratione vlla erit augendus.

Quod si qua ex parte erit excedendum, circa primas tantum escas vel postremas aequalis condonetur excessus.

Cum viri eiusmodi dignitate insignes in conclaue superius comeluri conuenerint, circumcirca parietes mensæ quoque aptandæ erunt, vt à latere tantum parietis ex ritu cœnaculi consideant, & subsellia ipsa pannis erunt violaceis aut viridibus ornanda.

Quod ad cibos attinet, pretiosi quidem & nimium exquisiti elaboratiue, tum immoderato sumptu conquisiti fugiantur: quales essent leporum, perdicum, aliarumque eiusmodi ferarum & syluestrium auium, necnon omnia saccharo artificialiosè condita, bellaria, placentæ, pastilli osculenti instar dulcissimi panis, ceteraque escæ tam lenocinia, Episcoporum mensis minimè congruentia.

Vina verò Principibus eiusmodi viris exhibenda, suis prægustanda poculatoribus tradantur; vt ex illorum palato potiora deligantur.

Quoties antistite seu magno Principe domi hospitante, vestitus nullus apparatus, siue conclauis in quo edatur, siue cubiculorum vbi dormitur, parietibus adhibeatur.

Mensæ tamen, tabulæ, tum conclauis, tum cubiculorum, tapetibus honorificè sint ornata; lecti quoque suis cincti conopœis, & peristromatibus circumducti: ostia etiam aulæis præclusa similibus. Atque huiusmodi quidem ornatum generâ, rubro colore, aut violaceo, aut viridi infecta erunt, neque vllis depicta figuris.

Id ipsam amplius erit cum hospitibus diligenter obseruandum, vt cum primùm fuerint excepti, aliqua præsertim auctoritate viri, prima vice sui commodi causâ priuatim in cubiculo eius convenientia deserantur, mox in cœnaculum illi deducantur.

De Vicario.

Rerum, quas ad officium Præpositi pertinere præscripsimus, Vicarius executor esse maximè debet. ipsū enim decet, singula propius, diligentiusque curare, & circumspicere; atque in primis efficere, nè ministri orientur, sed in suo quisque munere exerceatur.

Inuiset sæpè cellam vinariam, prom-

ptuarium, vestiarium, culinam, stabulum; atque in primis famulorum curam gerat: secus enim semper malè illi habebuntur, ex quo existent querelæ quotidianæ, & famulorum mutationes.

Caveat, nè in mensam vel cibi malè olentes, vel indiligenter conditi, vel vitium corruptum inferatur.

Exigat tempestiue ab economo, ea quæ ad familiæ victum totius anni comparanda sunt. res enim suo tempore capta, & meliores sunt, & viliores.

Sed de summa rerum emendarum agat prius in congregatione rerum domesticarum.

Erga ægros charitatem adhibeat, illos sæpè inuisit, eorumque necessitatibus cum corporis tum animi prospici curet; illudque persuasum habeat, cum his in vtroque homine malè actum iri, si ipse quidquæ de cura ac diligentia remittat. Amplius circa eos ipsos eam adhibeat cautionem, vt qui inferioris sunt familiæ, in valetudinarium à decubitu statim se conferant: ceteri verò in cubiculum inferius à Præposito eligendum descendant, quod & medicis & ægrorum curatori commodum sit.

Curam gerat externorum, efficiatque vt pro cuiusque conditione excipiantur atque tractentur.

Per diem sæpè, & noctu interdum, domum circumeat, atque circumspiciat, nè vel ludatu, vel quid aliud minus decens fiat.

Quotidie sub noctem librum dispensatoris recognoscat, & cum emptoris rationibus conferat, singulisque hebdomadis per se vel per alium rerum pretia cognoscat: vt intelligat, an emptor sese fideliter gerat.

Curet, vt sibi exploratum sit, quidquid vnaquæque cuppa vini capiat, & cum exhausta fuerit, videat, an capacitati illius expensum respondeat.

Tradat dispensatori cellæ vinariæ rationes, & ab eo rationes expensarū exigat. Habeat penes se indicem omnium vini generum, quæ in cellam vinariam importata sunt, & iustam illorum mensuram; vt ipsi constet suis temporibus, an satis ea summa sit ad familiæ victum, domusque necessitatem.

Habeat penes se indicem vestiarij, item-
que rerum omnium domesticarum; item
indicem ornamentorum atque appara-
tus oratorij; easque res omnes anno ver-
tente recognoscat.

Loquatur sæpe cum ministris; vt ex ijs
pleniorē notitiā sibi comparet re-
rum, quæ ad ipsorum munus spectant.

Die Veneris sub vesperam emptorem
ad se vocet, cum eoq; statuatur cibos, qui
pro tempore per totam hebdomadam
erunt adhibendi in singulis dies.

Conueniat cum mercatoribus de pretio
rerum; vt cum Tabernario, de aromati-
bus, saccharo, cereis, intortitijs, & alijs
huius generis rebus; itemq; cum macel-
lario de carnibus; & cum caseario de ca-
seo, atque omnibus pinguedinum generi-
bus, quæ ad familiæ victum pertinent.

Iubeat, emptorem codices habere sepa-
ratos rationum, quas cum Mercatori-
bus singulis ipse contraxerit: præterea
his in codicibus res quasque perscribere
ab iisdem Mercatoribus recepras;
tempus item, vt diem, mensem, annum
quo receptæ sunt; rerum ipsarum pa-
riter vel pondus; demum quotiescun-
que res domum perferentur, eosdem
codices vnâ cum rebus ipsis dispensa-
tori reddere.

Quoniam autem in rebus quæ ad phar-
macopolam pertinet, varia ratione pec-
cari, atque propterea maximum ærario
domus damnum quotannis inferri con-
tingit; cum præsertim nedum medicamen-
ta, sed gulæ quoque oblectamenta, & a
domesticis pluribus, & ab exteris, item
qui ad hanc ipsam domum diuertit, pro
vniuscuiusque arbitrio nomine domus
in dies accipiuntur; omnino horum vi-
tiorum summa cautio sit, atque vna pro-
uisio, vt pharmacopolam Vicarius cer-
tiorē faciat, nihil illi expensum feren-
dum, quod curatori ægrorum acceptum
relatum non sit, atque prius in eius codi-
cibus à medicis descriptum.

Cum notationem acceperit à Præfeto
spirituali, eorum, qui spiritualibus exer-
citationibus domus non interfuerunt,
illis quorum excusationem non admise-
rit, Architrachino mandet, vt in pran-
dio vel cæna portionem vnâ vel duas
subtrahat pro culpa ratione.

Horas statutas & ad prandendum & ad
cœnandum Præfeto cœnaculi pro tem-
pore perscribat.

Quoniā ex veteri domus instituto, Cel-
larius hoc præterea iniunctum onus ha-
bet, vt pistori deseruiat ad panem confici-
endum, quod quidem malè succedere
vsu compertum est, cum propterea vel
breui moriatur cellarius ipse, vel in gra-
uissimos morbos sæpius incidat, dum
excalefactus sudoreq; perfusus, è calido
in frigidum & subterraneum locum de-
scendit, vt suo muneri satisfaciat; illud
propterea curet Vicarius, vt in locum
cellarij alter substituat, qui pistori ad
panem conficiendum opem ferat.

In aduentu Præfulum & Principum vi-
rorum, de victu tum in prandio tum in
cœna parando, adhibito quoque in con-
siliam Magistro cubiculi & Architrachino,
quotidie deliberetur.

De Oeconomo.

Oconomus exactionibus reddituum
Archiepiscopaliū, & patrimonialium,
& pensionum fideliter ac diligen-
ter operam nauet, iuxta mandati ratio-
nē, quod ab Illustriss. Domino accepit.
Pari ratione litibus, conseruationibusq;
iurium Mensæ, locationibus item, instau-
rationibusque possessionum necessarijs
sedulo incumbat.

Si quid tamen circa possessionum instau-
rationem faciendum sit, nihil omnino
agat absque Illustrissimi Domini consi-
lilio, à quo sumptum faciendi normam
facultatemque accipiat.

Caueat item ab omni impensa, vel em-
ptionis, vel fabricæ, vel alterius rei ge-
neris, causa vtilitatis possessionibus in-
ferendæ: sed rem omnem Illustrissimo
Domino integram relinquat; qui pro
rei necessitate, & temporis occasione,
quid agendum deliberabit.

Prouideat statutis temporibus iuxta
congregationis rerum domesticarum
consultum, de his rebus quæ opus erunt
domui, veluti de frumento, vino, oleo,
lignis, feno, palea, auena, leguminibus,
caseo, tela, candelis, & alijs huius gene-
ris.

Quod tamen ad pretium harum rerum,

omnibus.

omnium attinet, nihil prorsus decernat, nisi re primùm cum Præposito communicata; cuius consilio reliquos item sumptus domesticos faciat.

Nihil prorsus vendat alienæve, quod ad rem familiarem, vel ad possessionum fructus pertineat, absque Præpositi consensu; pecuniam item nullam exigat, sed Thesaurario omnem persolui curet.

De Magistro Cubicali.

Magister Cubiculi, qui præ alijs Reuerendis Archiepiscopo adest, & cū his versatur quotidie, qui ipsum Dominum negotiorum causa adire cupiunt; sit disciplinæ omnis domesticæ apprime peritus, prudens, modestus, benivolus, & talis, ut omni Christianarum virtutum genere, & charitate præsertim, omnibus satisfaciatur; tum ab ipso præclarum quisque sumere possit exemplum amoris, obseruantia, pietatis erga Archiepiscopum, & habeat quod imitari possit, ad bene beateque agendum.

Huius intererit, vltro citroque reuinciare, mandataque exequi, horis à Reuerendissimo Archiepiscopo statutis, qui eum etiam preces persoluet.

Sed in primis præcipue illi curæ sit, ipsa Archiepiscopi personæ vestes illi renouet, ac commutat stans diebus; eumque commonefaciat de cōgregationum temporibus, domesticis officijs, & rebus eius modi alijs agendis.

Mane præsto sit, cū se Archiepiscopus vestiet, illique manibus extergendis linteamina porrigat, & insigne super pectus. Campanulam pulsandam curabit, quod ad eius signum ceteri conueniant cubicularij. Pro sacri ordinis ratione Missæ seruiat assistendo uel aquam effundat manibus; abaco quoque assistat, cū Missa canitur pontificali more.

Cappam induat Dominum atque exuat; pileum porrigat eidem, & excipiat; pallium quoque cū oportet.

Vestis extollat, cū scalas Archiepiscopus ascendit.

Domesticos commonefaciat, cū Dominus ipse prodire volet, idque signo campanulae, quo ceteri conuenire, & illum comitari possint, quousque visum

fuerit oportere; equestre, vel pedes iter confecturum.

Hoc idem præstabit, cū Princeps aliquis, aut magnus Antistes adueniat, Archiepiscopum conuenturus, ut illi & obuiam prodire, & officij gratia commode affectari possint.

Omni modestia atque grauitate in consuetudinem se adiungat virorum, splendore nominis aut virtutis laude præstantium, qui Reuerendissimum Archiepiscopum allocuturi domum conueniunt, neque propter grauissimas Domini occupationes, ipsi statim optatus ad eum patere potest aditus.

Libris spiritualibus seu latino seu italico sermone conscriptis tabulas multas asseruet: ut si qui Archiepiscopum aduent, iocundo copiam lectionis fructu teneri possint.

Obseruabit, ut in cubiculo Reuerendissimi Archiepiscopi modestiam omnes & silentium adhibeant, & in illius conspectu nudo semper stent cubicularij capite, nisi secus Archiepiscopo circa quosdam videatur: ut plurimum autem audientia intersint.

Curet loca stans horis verenda, & excutiendum à sedibus puluerem, & ut ratio temporis fert, candelas mandat sustendas, & ignem extruendum.

Ad imperatos rerum euentus in cubiculo Reuerendissimi Archiepiscopi proximiori cubet.

Memorialium omnium quæ deferuntur curam habeat, illaque ut in manus veniant Archiepiscopi curet; tum visa in librum referat. cancellario deinde, seu eius coadiutori concedat; præter secretiora aliqua, quæ illi concedenda curabit, cui mandatum fuerit ab Archiepiscopo.

Subcubicularijs & famulis à pedibus mandata dabit, tum horum etiam qui à pedibus sunt, in obseruationis cubiculo binos cubare curabit.

Cū ad ipsius aures peruenerit, cognatum aliquem aut affinem, aut alioqui præstantem nobilitate virum Reuerendissimo Archiepiscopo charissimum, morbo correptum esse, de ijs illum faciat certiore. Quod sanè ipsum de domesticis quoque erit faciendum.

Ani-

Animaduvertat diligenter, vt hospites omnes domi bene accipiantur; qui statim, vt venerint, architriclinum, & vellarium moneat, vt de victu, & de cubiculis pro statu illorum decenter provideatur.

Equorum quoque, vel precipuam curam gerat, vt illi item bene habeantur; atq; cum ijs opus erit, senioribus, ac dignioribus meliores, & commodiores appetentur.

Præterea cum Reuerendis. Archiepiscopo ab Vrbe discedendum erit, ea omnia præparari curet, quæ ad iter conficiendum opus fore acceperit. Notationem item faciet eorum, qui vnâ erunt profecturi, eandemq; magistro stabuli transmittet, vt iusta equorum inter eos pro status ratione distributio fiat.

Tum quoque egredientem Archiepiscopum ab Vrbe, quatuor millia passuum saltim affectabitur, reuertenti itidem totidem obuiam procedet.

Si quando negotiorum causa domi manente Archiepiscopo, à cubiculo abesse rogatur, priusquam domo discedat, antiquiorem cubicularium substituatur, aut quem maluerit Archiepiscopus.

De Cubicularijs.

Cubicularij illud sciant, oportere se in omnibus actionibus prudentes esse, & omnia vitare, quæ dignitati Illustrissimi Domini, & disciplinæ domus offensionem aliquam præbere possunt.

Sit eorum habitus decretis diœcesanis conueniens: qui, verò in aliquo gradu positi sunt, beneficium nullum habentes, neque huic adscripti Ecclesiæ, Doctoris toga vti poterunt.

Cum ad cubiculum Illustrissimi Domini venient, suas habeant vestes; neque interiori tantum, vel familiarem vestem induti prodire audeant.

Mane ad secundum Matutini officij signum ad antecubiculum vestiti conueniant, vt Diuinum officium vnâ cum Illustrissimo Domino recitent.

Diuino absoluto officio, eorum quilibet suo intentus officio incumbat; & qui Sacerdotes sunt, Missæ sacrum faciant, vt Domino seruire, cum tempus vestiendi

aderit, maturè possint.

Cum grandioris deinde campanæ sonus audietur, adsint omnes, & quidquid præterea est familiæ cubiculo deseruatis; vt vestire, comitariq; Illustrissimis. & Missæ sacrificio seruire valeant.

Tum Cubiculariorum vnus, qui dignior habeatur, cappam exuat: Interior alter sandalia induat: ceteri aquam dent manibus vicissim: Duo deinde ex dignioribus, qui sacerdotes sint, assistant, & horum præstantior libro, alter Calicis; tres alij superpelliceo induti seruiat: duo autem ex iunioribus officio acolutorum fungantur. Hic verò Magister ceremoniarum admonendus est, vt functiones fieri ab his, qui ad eos ordines sunt promoti, quorum propriæ illæ sunt, sedulo animaduvertat.

Cum extra oratorium, & Ecclesiam Metropolitanam Illustrissimis. Dominus celebrabit, & aderunt nonnulli ex Canonicis Ordinarijs, ipsis cubicularij locum concedant, seruireq; permittant.

Quoties Illustrissimis. Cardinalis more pontificali Missam celebrabit, ex cubicularijs quatuor sine superpelliceo assistant: abaco: cum aut processione, aut alterius muneris pontificalis occasio continget, duo: cum ille ipse sacris tantum aderit officijs, vnus: ceteri superpelliceum induant.

Qui ex cubicularijs Sacerdotes sunt, aut in sacris constituti, crucem Domini ante ipsum Cardinalem ferant.

Orationi meridianæ vespertinæq; interfint cubicularij omnes, præter magistrum cubiculi, vel cubiculariū eius substitutum, cum eidem orationi Illustrissimis. Cardinalis adesse non poterit.

Tempore publicæ audientiæ cubicularij presidi sint omnes, madata ab Illustrissimis. Domino accepturi. Quod si audientia ultra prandij horam protrahatur, maneat Magister cubiculi cum cubiculario altero, & subcubiculario, reliqui pransum eant.

Cum Illustrissimis. Dominus in cubiculo serit, ante cubiculum ingredi nullum patiantur absque licentia Magistri cubiculi, vel eius substituti.

Sciant enim eiusmodi locum reservatum esse; in eum propterea nullos nisi Prælatos,

latos & nobiles insignes debere introduci.

Mane ante signum campanę grandioris, quo tempore Illustrissimus Dominus exutus adhuc est, neque p̄latos in antecubiculum admittant; tum quoque caueant, nē mandata Illustrissimo Domino deferant, nisi ob vrgentes p̄nitentiarię casus. Quod ipsum sanē vesperi quoq; seruandum erit, vbi in cubiculum Illustrissimus Dominus se receperit.

Non omnibus tamen cubiculariis concessum est, m̄adata exponere: illud enim Magistri cubiculi, vel alterius eius vicem gerentis proprium munus est: quare ad eos eant, si quid nunciandum erit. Quoties Illustrissimus Dominus domi erit, adsint omnes, p̄ter eos, quos abesse oportet de licentia ipsius Domini, negotiorum causa.

Sed tamen priusquam discedant, Magistrum cubiculi certiores faciant.

Dum in antecubiculo manebūt, fugiant otium legendo uel scribendo, occasiones item inanium sermonum; tum p̄sertim cum aderunt p̄lati & nobiles per sona: quos spiritualibus colloquijs oblectare pro ratione status debebunt, vel certē silentio reuereri, modestiam & obseruantiam p̄ferentes.

Si quando ægrotum aliquem inuisere, vel domum aliam ingredi alterius officii causa Illustrissimo Domino contigerit, tum sanē cum mulieres aderunt, duo ex cubiculariis sacerdotes Dominū vbi que comitentur, & in quocunq; cubiculum ille iuerit, ipsi quoque, etiam non vocati, simul ingrediantur, neque à late re vnquam discedant.

Atque hi quoque p̄terea per noctem in antecubiculo perpetuō dormiant, vt sui Domini vitę & actionum omnium, tum domi, tum foris testes esse possint.

Quoniam verō à domo Episcopali omnis superbię spiritus, omnisque ambitio procul esse debet; propterea ceteros omnes, seque inuicem cubicularij obseruare debebunt.

Adolescentes quidem, seniores & digniores, non pro ratione atatis tantum, sed etiam gradus, & sacrorum ordinum, atque inter eos maximē magistrum cubiculi.

Cum Illustrissimus Cardinalis in cubiculo edet, nullo alio p̄sente p̄lato, vnus ex cubiculariis mensę seruiat, vna cum duobus saltem subcubiculariis.

At p̄sistentibus aliis p̄latis, vel insignibus viris, tot seruiant, quot satis esse magister cubiculi iudicauerit: ac p̄terea omnes epulas ferant aperto capite, & vnus sacro insignitus ordine legat. Cubiculariis caudę ferendę seruiens, qui Sacerdos erit, maturē semper sacrę faciat, vt cum Illustrissimus Dominus in Ecclesiam maiorem est iturus, muneri suo satisfaciat.

Cubiculariis suos in antecubiculum seruos introducere nefas sit. Ipsi enim, cum illorum opera vti velint, exeant.

Cum Reuerendissimus Dominus per urbem eques gradietur, cubicularii quibus seruos habere concessum est, secum illos ducant.

Cum item per urbem idē Dominus iter faciat, vel equitando, vel pedibus ambulando, cubicularii p̄eant omnes; cauentes nē inter Illustrissimum Dominū & Sanctum Crucis vexillum se intromittant: subsequantur p̄lati, & qui dignitate Ecclesiastica orati sunt.

De Capellano.

Capellanus audito primo Matutini signo, ad cubiculum Reuerendissimi Archiepiscopi presto sit, vel preces Matutinas cum illo persolaturus, veldem seruiturus in Ecclesiam ituro.

Huic sacellum curę sit, vestesq; quas in sacro Missę ministerio adhiberi oportet, ex ordine paratas habeat, nunquam verō Missę non intersit.

Si quādo ipsum oporteat celebrare, maturē p̄paret se: cum verō Reuerendissimus Archiepiscopus cappam gestat, ipse vestibus indutus violaceis, caudam gestaturus conueniat.

Si Missa Pontificali ritū cantetur, superpelliceum induat se, insulamque regat pro dignitate.

Eum decet p̄sente Reuerendissimo Archiepiscopo quouis loco inter comedendum legere.

Non in vrbe minus quā extra, crucem ferat, quoties iter equestre suscipitur

ad l.

ad lustrandam Diocesim, vel aliò Iurisdictione conficiendas.

Peras item seu sacculos gestet, in quibus adseruatur apparatus Missæ, si non aderit hominis alterius potestas.

Sacelli vestes & simillima que que ad eum vsum pertinentia sibi patet esse concredita. Quorum propterea potissimam habeat rationem, eaq; cum opus fuerit, consulto domus Præposito, curet instaurada. Nec huic quidem prodire liceat inconsulto cubiculi magistro, qui que ad rem pertinere videbuntur, aliter provideat.

De Præfecto stabuli.

Studeat, vt famuli sibi subiecti bene exercitati sint in omni muneris sui parte, vt equos diligenter curent, & quotidie peccant, & perfrient, & strigidi expoliant.

Sæpè ipsis tibias lauent, præsertim cum humidis temporibus luto fœdantur; & vt suis horis potus ipsis præbeatur, & quantitas auent præscripta.

Ne vnquam sinat steruus in stabulo cumulari, nè sumi atque præ exhalationes inde sublata equorum oculos lædant.

Curet, vt hora ante lucem famuli expectent, & ad munus suum obeundum se accingant, ac primùm quidem stramen amoueant, tum lupatis adhibitis strigidi per dimidiam horam equos expoliant: ad hæc palea vel feno tibias, uenti & omnesq; corporis partes diligenter perfrient: postremò equis potum præbeant atque auenam. Tum sinum eiciant.

Curet, vt in stabulo præ ipsius magnitudine sit armarium capax, quòd quidem tot cellulis distinctū sit, quot opus erit. vnaquæq; autem cellula quatuor ephippia contineat.

Sub singulis cellulis constituantur capsula ad alia equorum ornamenta reponenda.

Itemque vnaquæque cellula suam clauem habeat, quam famulus cuius intererit, asseruet.

Debent enim famuli habere res, quarum curam gerunt, separatas, & clauis obsignatas, nè vel inter se eas furentur, vel ab aliis ipsis furi ipiantur.

Cum ex itinere equi reuertentur per se, vel per alios inspiciat, si quid eis neces-

sarium desit; si pedes soleis bene muniti sint; si ephippium lacerum, aut inconcinnum; si capestris egeant, aut medicamentis: vt quàm primum ea comparari possint.

Si cui de familia equitandum sit, si equi domestici nulli erunt, conducticios pareret; tum nomen eius, cui equum tradet, & numerum dierum quibus vtetur, describat.

Habeat tres libros, in quibus separatim perscribat rationes, quas cum ephippiaro, & cum fabro ferrario, & cum habnarium artifice contrahit: in quibus præterea libris perscribet res omnes, quas recipit, & opus quod quisq; eorum facit. Studeat vt semper boni equi parentur.

Si qui vel morte, vel senio, vel infirmitate deficient, Præpositum certiozem faciat, at in locum malè affectorum & debiliū, emantur boni, & ad vsus domesticos accommodati.

Curet, vt fenestraz stabuli hyeme appetente tela, vel papiro diligenter obfignentur, noctu verò etiam ligneis foribus obfirmentur, atque etiam interdum ad Solem grauiorem arcendum.

Caveat, nè fœnum in fœnile inferatur, nisi bonum, & sine puluere.

Curet, vt vel in stabulo, vel ad ipsius latrus famuli per noctem dormiant, ad eos casus, qui noctu sæpè euenire solent, & ob eam etiam causam magna laterna in medio stabulo continenter ardeat.

Paratam habeat magnam capsam ad auenam asseruandam, quæ in singulis hebdomadas consumetur. Eius capsæ clauem penes se habeat.

Cum verò mane & vespere auena inde prometur, ipse, vel alius, qui eius vices gerat, adsit.

Mane postquam equi comederint, lupata admoveantur, ipsiq; ianuam versus conuertantur, duabus funibus hinc inde alligati.

Cum in stabulum equi deuenient sudore perfusi, curet eos contegi, & adhibitis lupatis alte alligari, nè humi procumbant, nè comedant, donec fuerint refrigerati.

Famulis scutè iniungat, vt cum aliquid acciderit, vel in ornamentis, vel ipsorum equorum corporibus, quod

reconcinnandum vel curandum sit, ipsi statim significetur.

Vere appropinquante, Præpositum admoneat de fœno, stramento, atque aena in totum annum comparanda.

Et si quid earum rerum per annum defuerit, idem faciat.

De Præfecto Cœnaculi.

Præfecti quidem, priusquam familia cœnaculum ingrediatur, munus erit circumspicere rectè disposita sint omnia circa cœnaculum ipsum; atque prævidere num parata sint esui necessaria. Duobus vtatur famulis qui cœnaculi curam gerant, quiq; inter edendam familiam vtrique seruiant. Horum enim alter vnâ cum præfecto ipso familiam superioris ministrabit: circumferente enim famulo escas tabulæ superpositas, præfectus eas ordinatim distribuet: Inferiori quoque familiam famulus alter satisfaciet, qui asportando distribuendoq; officio fungetur vtroque.

Duobus campanarum signis familiam ad edendum conuocet, ea verò signa spatio semihoræ sint inter se distincta.

Ad primum campanarum signum ministros omnes culinæ & cœnaculo deseruientes ad cibum capescendum conuenire compellat, quò deinde primæ & secundæ mensæ commodè seruire possint.

Nullum quemquam in cœnaculum introducat, qui è familia non sit, nisi à Receptoribus domus vel Magistro cubiculi facultatem habeat.

Idud tamen prudenter agat, nè quis ab eo imprudenter lædatur.

Cœnaculi fores recludi ne sinat, neque è familia vllum introduci, nisi post datam secundæ campanarum signum: rursus cum post primam escam appositam iurulentumq; ferculum, tertium quoque obsonium apponetur, tum fores item claudat, neque amplius vllum ad cœnaculum adire nisi mensa confecta sinat.

Inferioris familiam nullum inter edendum colloqui patiat. quòd si quis ab eo monitus à colloctionibus non desistat, tum præpositum statim Vicariumve commonesciat.

Cœnaculum mane & Vesperis à duobus

cœnaculi famulis diligentè vefri, qui squillas, puluerem & sordes omnes auferri, cultros præterea, furculas, cochlearia, ciatos, fialas, lauacrumq; optime ablui abstergiq; curet.

Cum prandij vel cœnæ tempore ijs qui culinæ inserviunt panem daturus est, ab Architricino primùm sibi afferri postulet numerum eorum, quibus panis dandus erit; quandoquidem illorum numerum modò augeri modò imminui sæpè contingit.

De Thesaurario.

Thesaurarius ne pecuniam suæ fidei concreditam ad suos vel aliorum vsus conuertat sine expressa licentia Illustrissimi Domini, neque diem debitum proferat sine eiusdem consensu librum accepti; atque expensæ sæpè inspiciat, & cum pecuniam uel recipit vel soluit, continuò nomen referat in rationes.

Habeat penès se indice omnium collectorum, & debitorum: quorum nomina & cognomina diligentè perscribet, vt cum tempus postulat, pecuniam ab eis recipere pro debiti solatione, & de eadem pecunia fidem illis rectè præscribere possit.

In exitu cuiusq; hebdomadæ, significet Præposito summam pecuniæ quam penès se habet, vt ipse possit ad eam rationem dirigere ad administrationem suam. Pecuniam dicatam vsibus ordinarijs seruet separatim ab ea, quæ ad extraordinarias expensas conferri debet.

Sæpè Illustrissimo Domino significet summam pecuniæ extraordinarijs vsibus dicatam, vt ipse norit quantos sumptus facere possit sine æris alieni necessitate. Ne pecunias negotietur, eas quæ sunt in sti ponderis pluris vendendo, quam in communi vsu positum est, aut permutando, neque aliorum pecunias depositas apud se habeat, nè inde confusio existat. A canonicis ordinarijs omnibus, qui domi aluntur, iustam eam pecuniæ portionem exigat, quæ in sumptus annuos pro vnoquoque illorum impenditur.

De Eleemosinario.

Eleemosinarius subueniat inopiarum hominum, & pauperum hominum

BUBA

num in libro descriptorum, pro assignata portione & temporis ratione.

Quod ad huiusmodi elemosinæ genus attinet; ab ijs fidem scriptam accipiat, quib. illam impertietur, atq; de re omni anno vertete præposito ratione reddat. De reliquo, cum plus dimidio aurei numeri largiendum erit, Præpositum consulat.

Adolescentibus hominibus, & bene valentibus, qui labore & industria suam subleuare egestatem possunt, nihil det; at senibus, infirmis, debilibus, & his qui alioqui in manifesta egestate positi conspiciuntur, pro statu & necessitate congruenter subueniat.

Pueros ratione elemosinæ accipiendæ in domum, nullo pacto admittat, cum præsertim ea de causa apothecas, in quibus se exercent, aufugientes, impudentiæ, turpitudini, & ignauiæ operam det. Quotiescunque schedulam accipiet, in qua de paupertate alicuius hominis aut familiæ fides fiat à parcho vel à vicinis, priusquam aliquid largiatur, domum illius adeat, diligenter que de paupertate perquirat, cum multæ fraudes ab improbis, & immeritis hominibus in re huiusmodi strui soleant, quibus pauperes alios meritos defraudant, debitam interceptantes elemosinam.

De Vestiario.

Vestiarium librum habeat, in quo ordine descripta sit supellex omnis domestica, quæ quidem & particulatim & capitulatim notanda erit.

Librum quoque alterum, in quo vniuscuiusque cubiculi seiunctim res perscribantur.

Iis quidem qui de familia sunt, cubacula cum imperientur, rerum quoque numerum & conditionem simul assignet ea lege, vt si quid pro tempore deperdatur, ipsis pereat.

Vestitus atque ornatus omnes Illustrissimi Domini, tum eos qui illius personam, tum qui Ecclesiam, tum qui cubacula attingunt, tueatur, custodiat, incolumesque seruet. Omnia, quæ rerum harum cura exposcit, sedulo tempestiveque præstet; maculas auferat; si quæ lacerata, reficiat, instaurare, si lacere,

vel indecora, vel senio confecta erunt: Boreæ flanti interdum exponat, sæpè verò excutiat, flagellisque cædat, à tineis & muribus præseruet.

At nihil præterea horum vlli accommodare vlla ratione aufit.

Pro diuersa dierum & functionum ratione colores habitusque; circa Illustrissimum Dominum variet, variatimque cubacula præparet, atque ad Ecclesiam, quò ille sacrum faciendi vel aliæ functionis gratia est iturus, congruentes transmittat ornatus.

Cum Illustriss. Domini iter facturus est, omnia præparet, quæ opus erunt, illique illa tradet, cuius fidei committenda esse percipiet.

Cum occasio dabitur pontificiarum functionum, aliarumque; caeremoniarum Ecclesiasticarum, caeremoniarum atque cubiculi item Magistrum conueniet, ijsque; de rebus cum his ipsis communicet.

Cum Præpositi mandato supellectilem aliquam emi continget, rem omnem capitatim in libro vt dictum est, notet.

Præterea si quæ res in Vestiario defunt, quas emi opus erit, earum nomina in schedula notet, atq; ad Præpositum deferat. Si quid de rebus ad Vestiariam siue ad reliquam domus supellectilem spectantibus deperdi subripive aliquando contigerit, Præposito significet: quo item die, quoque euento amissum sublatumve illud sit, in librum referat.

Instaurationis domus, vt parietum, tectorum, rerum lignearum, aliarumque; huiusmodi curam gerat.

Hospitibus designata cubacula, munda, decenterque ornata seruet, vt cum venerint, parata & commoda, vel rebus saltem necessariis instructa comperiant.

Urgeat, efficiatque vt è domo, illiusque vel abditissimis partibus sordes omnes scopator eiiciat.

Vbi tempus supellectilem lineam mutandi fuerit, quæ domui multimodis vsui est, mundam ministris ne tradat, antequam sordidam recipiat.

Singulis hebdomadis quidquid lineæ materiæ impurum sordidumque domi fuerit, dealbatori tradat ad dealbandum; sed prius rei cuiusque tum numerum, tum conditionem perscribat, atq;

cum

cum restituatur, vtrunque perspiciat. Res omnes quæ notari solent, sigillo Illustrii. Do. signet, deuter autem extremas rerum nonnullarum partes, in quibus impressa nota rescari facile potest. Si lintea refarcienda erunt, aliæve linei generis, vnde ex rescissione numerum imminui necessarium sit, Vicario primum quid factum opus sit, communicet, atque ubi perfectum opus fuerit, quod de iusto numero imminutum erit, in librum referat. Tum præterea Vicarium certiore faciat, si quid propter ætustatem corruptum sit, atque de libro deleat. Sub discessum hospitem cubicula inuisat atque supellectilem numeret, demum cum abierint, claues recipiat. In vnoquoque cubiculo ad vsum hospitem deputato arcam seruet, sera, clauemque instructam, in qua lintea munda, cervicalia linea, mantilia, mappæ, candelabra, & quæ ad scribendas literas, & quæ ad caput curandum necessaria sunt, obfigentur.

Bis singulis hebdomadis, scilicet Dominica die, & feria quinta, pannos lineos qui canaculo v sui sunt, commutet, id est mundos sordidis substituat, atque verò etiam sæpius, cum hospites aderunt. Lintea item munda singulis sabbatis ad cubilia ornanda familiæ superiori exhibeat: inferiori aut familiæ satisfiet: si in singulos menses bis illa commutentur.

De Curatore ægrorum.

Curator ægrorum omni officio ac potius charitate domi infirmos prosequatur, valetudini eorum sedulo inferuiat, prudenterque prospiciat, maturè cum præcepta medicorum exequatur, tum medicamenta & cibaria offerat. Cum primum morbo correptus quis decumbit, Vicarium moneat atque Præfectum spiritalem. Postridie à decubitu Confessarium accersat, pridie tamen ægrotos moneat, ut ad confessionem rectè faciendam se componant. Illud verò maturius quoque efficiat, si forte inualescere morbus nimis videatur. Quod si quis à confessoribus abhorreat, Præposito, & spiritali Præfecto significet.

Quotidie sub vesperum Vicario rationem reddat quo pacto se habeant infirmi, eorum necessitates adamussim exponat, schedulam deinde subiciendam exhibeat, in qua perscripta sint omnia, quibus infirmis ad præscriptum medicorum satisfaciendum erit, ut per illius schedulæ à Vicario subscriptæ traditionem, quæ opus erunt, à ministris accipere possit.

Quoties quis egrotabit, à valetudinario noctu caueat ne absit, lucernam præterea totam noctem accensam alleruet.

Duos penes se libros se habeat, in quibus medicamenta omnia separatim à Medicis domus describatur, in quorum quidem vno illa notentur, quæ ad pharmaciam, in altera verò, quæ ad chirurgiam pertinent. Præterea rem nullam, cuiuscunque generis sit, à pharmacopola accipiat, quæ in duobus libris scripta non deprehendantur.

De Ianitore.

Ianitor, qui etiam scopatoris officio fungetur, hyeme quidem duabus post horis noctis, æstate verò hora prima clauæ fores claudat, neminem quæquam ab eo tempore ingredi egredive patiatur absque Præpositi vel Vicarij licentia. Præterea per æstiuum tempus vigesima tertia diei hora cancellos ante fores ipsas constitutos obfignet, obfignatosque ad præscriptam noctis horam custodiat. Interim exteris certè introeundi atque exeundi potestatem faciat, contra familiarium nullum absque Præpositi vel Vicarij licentia egredi permittat. Domum à sordibus inquinatam omni cura studioque vindicet.

Post occasum solis lanternas omnes accendat, quæ pluribus dispositæ locis diuersas domus partes collustrant.

Diebus solennibus cum familia omnis domo abest diuinis intenta officiis, ipse domi maneat, diligenterque illam custodiat. Solent enim nefarii prædones sæpè huiusmodi nacti occasionem, vacuas hominibus domos diripere expilareque.

Ad ea omnia quæ opus erunt Vicario pro cubiculorum apparatu facilem promptamque quocunque tempore se præbeat.